

ADAM JASKÓLSKI
Uniwersytet Warszawski

ANTYRZĄDOWE PROTESTY W ROSJI OCZAMI ROSYJSKICH WŁADZ I KREMLOWSKICH MEDIÓW

Jednym z tematów podlegających cenzurze w rosyjskich mediach jest opozycja wewnętrzna oraz organizowane przez nią protesty i akcje antyrządowe¹. W Rosji o tego typu akcjach można mówić tylko w ściśle określony sposób — narracja taka ma być zgodna z oficjalną linią władz. Znane są przypadki licznych zatrzymań dziennikarzy pracujących na miejscu antyrządowych demonstracji, konfiskowania ich sprzętu, usuwania nagranych materiału itd.². Niczym nadzwyczajnym nie jest w Rosji również cenzura, kontrolowanie przez państwo wyszukiwarek i stron internetowych oraz pojawiających się w nich treści czy prześladowania użytkowników Internetu³. Nie ma zatem niczego dziwnego w tym, że znaczna część Rosjan czerpie wiedzę na temat rosyjskiej opozycji wewnętrznej oraz organizowanych przez nią demonstracji z mediów kontrolowanych przez Kreml, zwłaszcza z federalnych kanałów telewizyjnych⁴.

¹ Patrz coroczne raporty na temat wolności mediów na świecie sporządzane przez organizację *Freedom house*, np. *Freedom of the press 2017*, <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2017> (30.05.2018); *Freedom of the press 2016*, <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2016> (30.05.2018).

² Tego typu przypadki są opisywane w corocznych raportach na temat przestrzegania praw człowieka w Rosji sporządzanych przez Moskiewską Grupę Helsińską, np. H. Kостенко (ред.), *Права человека в Российской Федерации. Сборник докладов о событиях 2017 г.*, Московская Хельсинкская группа, Москва 2018; H. Kостенко (ред.), *Права человека в Российской Федерации. Сборник докладов о событиях 2016 г.*, Московская Хельсинкская группа, Москва 2017; H. Kостенко (ред.), *Права человека в Российской Федерации. Сборник докладов о событиях 2015 г.*, Московская Хельсинкская группа, Москва 2016.

³ O tym również jest mowa we wspomnianych wyżej raportach sporządzanych przez Moskiewską Grupę Helsińską.

⁴ Z badań przeprowadzonych w 2017 roku przez Wsierossijskij centr izuczenija obščestwiennogo mnienija wynika, że dla 69% Rosjan telewizja jest głównym źród-

W ciągu ostatnich kilku lat w rosyjskich mediach prorządowych nasila się dyskredytowanie organizacji pozarządowych, opozycji wewnętrznej oraz organizowanych przez nią protestów antyrządowych, co zapewne wynika z lęku rosyjskich władz przed „kolorową” rewolucją w Rosji. Demonizowane są organizacje pozarządowe i opozycja, które są przedstawiane jako tzw. piąta kolumna — wewnętrzni wrogowie Rosji zagrażający państwowemu porządkowi.

Tego rodzaju działania rosyjskich władz w zakresie ograniczania wolności mediów oraz walki z opozycją wewnętrzną i organizacjami pozarządowymi wpisują się w zapoczątkowany przez Władimira Putina jeszcze na początku XXI w. proces wzmacniania „pionu władzy” (ros. *вертикаль власти*) oraz budowy państwa autorytarnego, który polegał m.in. na rezygnacji ze swobód obywatelskich i zamożności obywateli na rzecz specyficznie rozumianego porządku⁵, bezpieczeństwa, imperialnej wielkości i narodowej dumy⁶. Proces ten nasilił się w warunkach tzw. konserwatywnego zwrotu w polityce Kremla, co stało się w 2012 roku wraz z początkiem trzeciej kadencji prezydenckiej Putina⁷. Kreml był pod wrażeniem antyrządowych demonstracji, które miały miejsce pod koniec 2011 i na początku 2012 roku, i przestraszył się widma „kolorowej” rewolucji w Rosji, jaką mogło się stać obalenie władz przez niezadowoloną ulicę. W konsekwencji rosyjskie władze rozpoczęły wielką ideologiczną⁸

---

dłem informacji, por. *ВЦИОМ: большинство россиян узнают новости по ТВ*, <http://tass.ru/obschestvo/4466784> (30.05.2018). Z kolei nieco późniejsze badania przeprowadzone przez Centrum Lewady mówią o tym, że telewizja jest głównym źródłem informacji dla 85% Rosjan, por. *Соцсети опять проиграли телевизору*, <https://www.levada.ru/2018/04/18/sotsseti-opyat-proigrali-televizoru/> (30.05.2018).

⁵ Warto zauważyć, że pojęcie „porządek” w rosyjskiej kulturze politycznej jest rozumiane jako stan wykluczający się z demokracją, o czym świadczą liczne badania rosyjskiej opinii publicznej zawierające sformułowania typu „Co jest dla Pana/Pani ważniejsze: porządek czy demokracja?”, por. *Порядок или демократия*, <http://russia-rating.ru/info/840.html> (30.05.2018).

⁶ J. Stawiski, *Życie polityczne w Rosji zamarło. Represje umocniły putinowskie samodzierżawie*, <http://www.polskatimes.pl/artykul/3908919,zycie-polityczne-w-rosji-zamarlo-represje-umocnily-putinowskie-samodzierzawie-reportaz,id,t.html> (30.05.2018).

⁷ O najnowszym rosyjskim konserwatyzmie patrz m.in. W. Rodkiewicz, J. Rogoża, *Potimkinowski konserwatyzm. Ideologiczne narzędzie Kremla*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2015.

⁸ Chodzi tutaj m.in. o propagowanie idei rosyjskiego świata (ros. *русский мир*), tradycyjnych rosyjskich wartości (m.in. duchowości i kolektywizmu), które przeciwstawia się zachodniej dekadencji, indywidualizmowi i konsump-

i ustawodawczą⁹ ofensywę, wprowadzając wiele nowych przepisów, które jeszcze bardziej ograniczyły wolność obywateli i jeszcze mocniej zdusiły społeczeństwo obywatelskie. Ofensywa ta nasiliła się w warunkach kryzysu ukraińskiego oraz zaostrzenia ideologicznej konfrontacji z Zachodem. W ostatnich latach jakakolwiek krytyka wobec autorytarnego systemu władzy jest traktowana przez Kreml jako opozycja wobec samej Rosji (na zasadzie „kto nie z nami, ten przeciwko nam”) czy wręcz jako zdrada ojczyzny¹⁰.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie podstawowych założeń kremlowskiej narracji o akcjach antyrządowych, które miały miejsce w Rosji 26 marca i 12 czerwca 2017 roku. Wyodrębniam i analizuję regularnie używane środki językowe, które w wypowiedziach rosyjskich władz i popierających je mediów służyły do budowania medialnego wizerunku opozycji wewnętrznej i jej zwolenników oraz przeprowadzonych przez nich demonstracji. Punktem wyjścia do analizy jest tutaj archetypowa opozycja semiotyczna „My–Oni”, która w analizowanych tekstach aktualizuje się w postaci dychotomii „zwolennicy Putina i jego polityki” vs „organizatorzy i uczestnicy protestów”. Wielu badaczy zauważa, że istnienie rozróżnienia typu „My–Oni” czy „Swoj–Obcy” pociąga za sobą konieczność budowania pozytywnego wizerunku mówiących (piszących) i negatywnej charakterystyki Obcych¹¹. Ustanowienie obu grup na obszarze dyskursu oraz ich charakterystyka środkami rozmaitych strategii retorycznych stanowią zatem najistotniejsze cechy analizowanych tekstów. Jak już wspomniano, w niniejszej

---

cjonizmowi, przedstawianie Rosji jako alternatywnego modelu cywilizacyjnego. Warto wspomnieć również o wychowywaniu młodzieży w duchu specyficznie rozumianego patriotyzmu oraz o najważniejszym ideologicznym filarze dzisiejszej Rosji, jej micie założycielskim, czyli kulcie sowieckiego zwycięstwa w II wojnie światowej.

⁹ W ramach tej ustawodawczej aktywności przyjęto m.in. tzw. pakiet Jarowej – wymierzony w organizacje pozarządowe ustawę o agentach zagranicznych oraz ustawę wprowadzającą karę do 5 lat pozbawienia wolności za rehabilitację nazizmu oraz rozpowszechnianie z góry fałszywych stwierdzeń na temat działalności ZSRR podczas II wojny światowej.

¹⁰ W. Rodkiewicz, J. Rogoża, *Potiomkinowski konserwatyzm...*, s. 16.

¹¹ Patrz m.in. T.A. van Dijk, *Kontekstualizacja w dyskursie parlamentarnym. Aznar, Irak i pragmatyka kłamania*, przeł. G. Kowalski, w: A. Duszak, N. Fairclough (red.), *Krytyczna analiza dyskursu*, Universitas, Kraków 2008, s. 215–244; R. Wodak, *Dyskurs populistyczny: retoryka wykluczenia a gatunki języka pisanego*, w: A. Duszak, N. Fairclough (red.), *Krytyczna analiza dyskursu...*, s. 185–214; Е.И. Шейгал, *Семіотика політичного дискурсу*, Гнозис, Москва 2004.

pracy uwaga zostanie poświęcona kreowanemu/odzwierciedlanemu w rosyjskich mediach wizerunkowi Obcego, w tym przypadku uczestników i organizatorów wspomnianych akcji.

26 marca w całej Rosji doszło do antyrządowych protestów przeciwko korupcji. Organizowała je kierowana przez Aleksieja Nawalnego Fundacja Walki z Korupcją. Demonstracje odbyły się w ponad 80 miastach, w sumie uczestniczyło w nich kilkadziesiąt tysięcy protestujących. W Moskwie na ulice wyszło kilkanaście tysięcy uczestników, w Petersburgu około 8 tysięcy, od 1 do 2 tysięcy osób protestowało także w pozostałych dużych rosyjskich miastach: Nowosybirsku, Jekaterynburgu, Krasnojarsku, Władywostoku, Irkucku¹². Bezpośrednim pretekstem do tej akcji stało się opublikowanie w Internecie przez Fundację Walki z Korupcją materiału ukazującego finansowe nadużycia premiera Dmitrija Miedwiediewa. Materiał ten obejrzało około 14 mln osób. Hasła podczas demonstracji skierowane były jednak nie tylko przeciw premierowi, ale również przeciwko całej elicie władzy, w tym prezydentowi Putinowi.

12 czerwca w oficjalne państwowe święto, Dzień Rosji, antyrządowe protesty zorganizowane przez struktury Aleksieja Nawalnego odbyły się z kolei w około 140 miastach Federacji Rosyjskiej. W całej Rosji w demonstracjach uczestniczyło łącznie kilkadziesiąt tysięcy osób. W wielu miastach lokalne władze odmówiły wymaganej przepisami zgody na organizowanie manifestacji (m.in. w Moskwie i w Petersburgu). Zatrzymano organizatorów demonstracji (m.in. Aleksieja Nawalnego) oraz wielu uczestników (od 1500 do 2000 osób)¹³.

Warto zwrócić uwagę na to, że w dniach protestów informacje o nich zostały niemal całkowicie przemilczane przez kontrolowane przez władze rosyjskie media (zwłaszcza główne kanały telewizyjne). Na przykład 26 marca informacja o protestach w ogóle nie pojawiła się na liście najważniejszych wiadomości w wyszukiwarce „Yandex. Novosti” oraz na wielu rosyjskich portalach, ustępując miejsca m.in. takim wydarzeniom, jak ewakuacja centrum bizne-

¹² J. Strzelecki, I. Wiśniewska, M. Menkiszak, *Antyrządowe protesty w Rosji*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2017-03-27/antyrzadowe-protesty-w-rosji> (30.05.2018).

¹³ J. Strzelecki, M. Domańska, *Antykorupcyjne protesty w Rosji*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2017-06-13/antykorypcyjne-protesty-w-rosji> (30.05.2018).

sowego na południu Rosji czy otwarciu w moskiewskich parkach festiwalu „Worwis’ w wiesnu”¹⁴.

Poniżej przedstawiamy podstawowe założenia kremłowskiej narracji o wspomnianych demonstracjach.

1. BEZPRAWNY, NIELEGALNY CHARAKTER PROTESTÓW

W analizowanych wypowiedziach jako określniki rzeczowników oznaczających akcje przeprowadzone w dniach 26 marca i 12 czerwca 2017 roku w większości przypadków występują takie przymiotniki, jak *незаконный* czy *несанкционированный*, które wskazują na ich niezgodność z prawem. Rzekoma niezgodność akcji z prawem jest najważniejszym aspektem, na jaki zwracano uwagę w prorządowych mediach, np.

(1) На несогласованной акции оппозиции в Москве ранен 33-летний полицейский (<https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870414>).

(2) Незаконные акции на улицах могут обернуться кровавыми событиями (Владимир Путин, <http://www.ntv.ru/novosti/1789785/>).

(3) В этой связи это вообще нельзя считать какой-то акцией. Это запрещенная акция. Именно так нужно к ней относиться (Дмитрий Песков, <https://echo.msk.ru/programs/peskov/1951868-echo/>).

(4) Действия группы провокаторов во время несанкционированной акции в Москве 12 июня несли опасность для граждан (Дмитрий Песков, <https://ria.ru/society/20170613/1496386100.html>).

W wypowiedziach pojawia się również ideologem „porządek” traktowany jako najwyższa wartość w rosyjskim państwie. Podkreślano, że tego typu nielegalne demonstracje są zagrożeniem dla ciężko wypracowanego porządku, który zaprowadził w Rosji Władimir Putin:

(5) С несанкционированными митингами полиция будет поступать так, как и должна. Ведь сохранение порядка государства как условия общего развития — важнейший приоритет (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

¹⁴ И. Голунов, *Многие российские СМИ (почти) не заметили массовых протестов. И топ «Яндекса» тоже*, <https://meduza.io/feature/2017/03/26/mnogie-rossiyskie-smi-pochti-ne-zametili-massovyh-protestov-i-top-yandeksa-tozhe> (30.05.2018); *Массовые протесты глазами российских СМИ*, <https://www.bbc.com/russian/features-39412838> (30.05.2018).

Zwracano uwagę również na to, że w Rosji, która zdaniem wielu kremlowskich polityków i dziennikarzy jest demokratycznym krajem¹⁵ (Władimir Sołowiow w swoim programie telewizyjnym mówił wieczorem 26 marca *Мы — демократическая страна*¹⁶), każdy może wyrażać swoje niezadowolenie, każdy może demonstrować, o ile robi to w granicach obowiązującego prawa, np.:

(6) В Кремле уважают гражданскую позицию людей и уважают право высказывать гражданскую позицию. Но с уважением мы относимся к тем случаям, когда высказывается гражданская позиция в том формате, в котором это предусмотрено действующим законодательством и в тех местах, которые согласованы в соответствии с нашими законами (Дмитрий Песков, <https://echo.msk.ru/programs/peskov/1951868-echo/>).

Warto podkreślić, że mówiąc o protestach, kremlowska propaganda dość łatwo odwróciła uwagę od haseł, które wysunięto podczas akcji, i przeniosła akcent na ich bezprawny charakter. Zauważmy, że demonstracje (zwłaszcza te, które odbyły się 12 czerwca) były nielegalne przede wszystkim dlatego, że w wielu miejscach władze wszelkimi możliwymi sposobami ich legalne przeprowadzenie uniemożliwiły¹⁷.

2. UCZESTNICY PROTESTÓW JAKO NARZĘDZIE W RĘKACH ORGANIZATORÓW

W badanych wypowiedziach zwraca uwagę fakt, że wyrażenia językowe oznaczające uczestników protestów stosunkowo rzadko występują w funkcji podmiotu czynności. Znacznie częściej pełnią one funkcję dopełnienia w strukturach predykatowo-argumentowych typu *кто-н. втягивает кого-н. во что-н. czy кто-н. выводит кого-н. куда-н.*, oznaczając pasywny obiekt, który podlega tej czy innej czynności bez własnej woli. Twierdzi się zatem, że uczestnicy protestów wcale nie popierają głoszonych haseł, lecz przystąpili do manifestacji dlatego, że niejako bez własnej woli zostali wciągnięci przez organizatorów do udziału w akcjach, np.:

¹⁵ Inna sprawa, czy autorzy podobnych sądów sami w nie wierzą.

¹⁶ <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870454&cid=7> (30.05.2018).

¹⁷ J. Strzelecki, M. Domańska, *Antykorupcyjne protesty w Rosji*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2017-06-13/antykorupcyjne-protesty-w-rosji> (30.05.2018).

(7) Где-то, как в Москве или Питере, организаторы отказались от предложенных альтернативных площадок и осознанно вывели людей на несогласованные с городскими властями маршруты (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(8) Он спекулирует на острой для людей теме и намеренно ставит их в противоправную ситуацию, противопоставляя полиции (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(9) Фактически людей заведомо тащили на неразрешенные места (Дмитрий Песков, <https://echo.msk.ru/programs/peskov/1951868-echo/>).

(10) А когда ты пытаешься решить совсем другие задачи, используя лозунги, когда ты бросаешь в топку собственных политических амбиций невинные души, на самом деле возникает вопрос: «А что вы хотите: борьбы с коррупцией или просто пытаетесь уничтожить страну? (Владимир Соловьёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870454&cid=7>).

Nie brakuje również konstatacji, zgodnie z którymi Rosjanie uczestniczyli w protestach dlatego, że zostali celowo wprowadzeni w błąd. Nie precyzuje się jednak, na czym owo oszustwo polegało, np.

(11) Например, нельзя требовать соблюдения одних законов, нарушая другие. Собственно, на это людей толкает Навальный, обманывая их, выдавая собственную нечестность за честность (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(12) Но мы не можем проявлять такого же уважения к тем, кто сознательно вводит людей в заблуждение и кто сознательно это сделал вчера, накануне, спровоцировав незаконные действия (Дмитрий Песков, <https://echo.msk.ru/programs/peskov/1951868-echo/>).

(13) И вот под этим ложным предлогом обманутых людей бессмысленно, ради телевизионной картинки бросили на полицию, направив по Тверской (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2900337>).

Podkreśla się również, że wśród protestujących było wiele młodych osób (uczniów, studentów), którymi łatwo manipulować, nie do końca jeszcze ukształtowanych i niezdających sobie sprawy z tego, w czym biorą udział, np.:

(14) Как Навальный врал школьте, чтобы спровоцировать беспорядки на Тверской (Роман Голованов, «Комсомольская правда»).

(15) Мало этого: считается возможным втягивать школьников (Владимир Соловьёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870454&cid=7>).

Wreszcie rosyjskie władze i kontrolowane przez nie media twierdziły, że wielu protestujących uczestniczyło w demonstracjach nie dlatego, że popierało ich hasła, a dlatego, że otrzymało za to pieniądze lub obietnicę nagrody, np.:

(16) Это и различные обещания, опубликованные в «Твиттере», где гарантируется помощь в том, чтобы отсудить 10 тысяч евро в случае, если вас задержат на митинге. Это не что иное, как косвенный подкуп в отношении молодых людей (Дмитрий Песков, <https://www.bbc.com/russian/news-39441793>).

(17) Граждане, будьте бдительны! Боритесь с коррупцией, но различайте настоящих борцов и проплаченных провокаторов (Владимир Соловьёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870454&cid=7>).

Ponadto twierdzi się, że liderzy opozycji starają się wykorzystać problem korupcji do własnych celów politycznych i że wcale nie zależy im na walce z tym problemem. Zwraca się również uwagę na instrumentalne traktowanie przez opozycję rosyjskich obywateli, np.:

(18) Единственное, что я считаю неправильным, — если кто-то, какие-то политические силы пытаются использовать в своих корыстных интересах этот инструмент, не для улучшения ситуации в стране, а для самораскрутки на политической арене в преддверии каких-то политических событий [...] (Владимир Путин, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(19) По его словам, борьба с коррупцией должна вестись, но граждане не должны использоваться «в узкокорыстных политических целях» (Владимир Путин, <https://www.bbc.com/russian/news-39441793>).

(20) Мы опасаемся, что кто-то продолжит использовать граждански активных людей, людей, занимающих активную гражданскую позицию в своих целях, призывая людей на незаконные и несогласованные акции¹⁸ (Дмитрий Песков, <https://echo.msk.ru/programs/peskov/1951868-echo/>).

3. PROWOKATORZY, WANDALE, WICHRZYCIELE, NIEKONTROLOWANY ŻYWIÓŁ

W analizowanych wypowiedziach dla oznaczenia uczestników protestów używa się również wyrazu *провокаторы*, jak również wyrażen językowych z komponentem znaczeniowym ‘niszczyć’ oraz wyrazów wywołujących skojarzenia¹⁹ z chaotycznym, niekontrolowanym żywiołem, np.:

(21) Действия группы провокаторов во время несанкционированной акции в Москве 12 июня несли опасность для граждан. (Дмитрий Песков, <https://ria.ru/society/20170613/1496386100.html>).

¹⁸ Patrz również przykład (8).

¹⁹ W każdym razie wywołujących takie skojarzenia u autora niniejszego artykułu.

ANTYRZĄDOWE PROTESTY W ROSJI...

(22) Против вандалов даже приходилось выставлять импровизированную круговую оборону. Родители взялись, было, за бутафорские мечи, да потом самим от столь дикого сюрра стало как-то смешно и неловко. Гольми руками они готовы были утихомирить выпущенных на них диковатых подростков (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2900337>).

(23) (Майданутые — А.Ж.) Просочились, а дальше получалось и грубо, повалив декоративный плетень, сметали на своём пути всё, не считаясь даже с тем, что у исторических реконструкторов были дети (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2900337>).

4. ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA I ŻYCIA OBYWATELI

Jednym z elementów kremlowskiej narracji o akcjach antyrządowych z 2017 roku jest również twierdzenie, zgodnie z którym organizatorzy, decydując się na przeprowadzenie demonstracji w niedozwolonych miejscach, narazili bezpieczeństwo, a nawet życie zarówno samych uczestników protestów, jak i postronnych osób, np.:

(24) Мы не можем относиться с уважением к тем, кто сознательно вводил в заблуждение несовершеннолетних, по сути, детей, призывая их, в том числе, суля некие награды, принять участие в несогласованной акции в несогласованном месте, подвергая тем самым безопасность и даже жизнь этих детей несовершеннолетних опасности (Дмитрий Песков, <https://echo.msk.ru/programs/peskov/1951868-echo/>).

(25) Действия группы провокаторов во время несанкционированной акции в Москве 12 июня несли опасность для граждан (Дмитрий Песков, <https://ria.ru/society/20170613/1496386100.html>).

(26) Но сам факт того, что, о чем говорит? Что это чье-то эго, желание войти в политическую борьбу, наплевав на процедуры... (Владимир Соловьёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870454&cid=7>).

5. WŁAŚCIWA, PROFESJONALNA, DELIKATNA POSTAWA POLICJI

Jedną z zależności zaobserwowanych w badanych wypowiedziach jest to, że ilekroć pojawia się wzmianka o policji i innych służbach przeznaczonych do ochrony bezpieczeństwa, to występują również przymiotniki lub przysłowki określające ich postawę i działania jako właściwe, zgodne z obowiązującymi procedurami, mądre itd., np.:

(27) Как считают в СПЧ, полиция вела себя «совершенно корректно» (<https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870414>).

(28) Я бы отметил очень корректные, в каких-то случаях даже интеллигентные действия московской полиции (Максим Григорьев, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2870414>).

(29) В дополнение, кстати, я забыл сказать еще, что абсолютно корректно, высокопрофессионально и законно действовали органы охраны правопорядка (Дмитрий Песков, <https://echo.msk.ru/programs/peskov/1951868-echo/>).

Przy wzmiankach o właściwej i profesjonalnej postawie rosyjskiej policji odwoływano się również do związanych z ochroną bezpieczeństwa doświadczeń państw zachodnich. Twierdzono, że podobne akcje antyrządowe odbywają się również w krajach zachodnich, przy czym w odróżnieniu od Rosji, gdzie policja czy OMON są, zdaniem mówiących, wyjątkowo łagodne, na Zachodzie tego typu akcje są tłumione bezwzględnie, z użyciem siły, np.:

(30) Понятно, что полиция делала свою работу. Надо сказать, по возможности деликатно. Как минимум уж точно нежнее, чем это обычно происходит в США или ЕС (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(31) С нарушителями полиция вела себя по возможности аккуратно. Во всяком случае, не как в Америке или Европе, где действительно и дубинки, и слезоточивый газ, и водомёты — рутина местной демократии (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2900337>).

6. DEMONSTRACJE MOGĄ DOPROWADZIĆ DO PRZELEWU KRWI

Mówiąc o demonstracjach przeciwko korupcji, rosyjskie władze oraz podporządkowane im media podkreślały, że problemu korupcji nie da się rozwiązać poprzez organizację mityngów i że nielegalne zgromadzenia mogą doprowadzić jedynie do rozlewu krwi, np.:

(32) Поэтому-то Путин и напомнил о печальном политическом опыте тех стран, где полиция несанкционированным акциям попустительствовал. Ничего хорошего из этого не вышло, а дело закончилось большой кровью (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(33) Для справки — нигде, вот буквально нигде, где победили местные «навалынные», которые захватили власть в том числе с использованием антикоррупционных лозунгов, коррупции не стало меньше (<https://pravdoiskatel77.livejournal.com/12396015.html>).

(34) Незаконные акции на улицах могут обернуться кровавыми событиями (Владимир Путин, <http://www.ntv.ru/novosti/1789785/>).

W charakterze specyficznego ostrzeżenia niemal w każdej z analizowanych wypowiedzi przywoływano przypadek Ukrainy, gdzie zdaniem mówiących również próbowano walczyć z korupcją na drodze antyrządowych demonstracji i w konsekwencji doszło do przewrotu państwowego i wojny domowej²⁰, np.:

(35) Если же вернуться к центральной теме — коррупции — то вообще еще нигде в мире коррупция не была побеждена на митингах. Уж сколько на Украине было митингов против коррупции — и при Кучме, и при Ющенко с Тимошенко, и при Януковиче, и при Порошенко... Разгул несанкционированных митингов довел страну до госпереворота и гражданской войны, а вору на Украине все больше и больше (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(36) К чему это привело, к каким кровавым событиям в регионе, мы очень хорошо знаем. Мы очень хорошо знаем также, что это было одним из побудительных мотивов и поводов для государственного переворота на Украине. В какой хаос погрузили эти события нашего соседа Украину, мы тоже хорошо знаем (Владимир Путин, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

7. ZACHODNIE MEDIA RÓWNIEŻ NIE RELACJONUJĄ PROTESTÓW

Kontrolowanym przez rosyjskie władze mediom zarzucano, że całkowicie zignorowały protesty i w ogóle ten temat przemilczały. Przedstawiciele rosyjskich mediów tłumaczyli, że nie poświęcili antyrządowym demonstracjom zbyt dużej uwagi, gdyż na „cywilizowanym”, demokratycznym Zachodzie dziennikarze postępują dokładnie tak samo, np.

(37) Акцию 26-го «Вести недели» тоже решили тогда не показывать. Точно так же поступили бы и наши западные коллеги (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

(38) Говоря о расправах полиции в Париже, президент имел в виду некоторые сцены из жизни французской жандармерии. Кстати, французское телевидение не очень-то их показывает. Так, рутина демократии. Как особо не показывало и американское телевидение протесты движения Occupy Wall Street (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

²⁰ Warto podkreślić, że o ile w mediach zachodnich tzw. głównego nurtu zwracano uwagę na to, że Euromajdan jest dla ukraińskiego społeczeństwa szansą na lepsze jutro, na gruntowne zmiany w państwie (rzecz jasna, zmiany na lepsze) oraz integrację z Europą, o tyle w prorządowych mediach rosyjskich o transformacji władzy na Ukrainie mówi się jako o nazistowskim przewrocie, tragedii milionów zwykłych mieszkańców Ukrainy, która doprowadziła (lub szybko doprowadzi) do bezprawia, chaosu, osłabienia lub nawet upadku ukraińskiej państwowości.

8. NEGATYWNE WARTOŚCIOWANIE IDEOLOGEMU „REWOLUCJA”

Obecnie w dyskursie rosyjskich władz ideologemowi „rewolucja” przypisywane są jednoznacznie negatywne konotacje, co należy tłumaczyć przede wszystkim faktem, iż w ostatnim czasie wyraz „rewolucja” kojarzy się w Rosji przede wszystkim z tzw. kolorowymi przewrotami w kolejnych państwach, jak również lękiem Kremla przed dokonaniem podobnym przewrotem w samej Rosji. Władze rosyjskie zdają sobie sprawę, że pewien potencjał rewolucyjny istnieje również w ich kraju, o czym świadczą masowe protesty w latach 2011–2012 oraz liczne demonstracje antyrządowe przeprowadzone w 2017 roku.

W kremłowskiej narracji pojęcie „rewolucja” wiąże się przede wszystkim z takimi kategoriami jak destrukcja (siła niszczycielska), wojna domowa, konflikt wewnętrzny, rozłam w społeczeństwie, upadek państwowości, chaos, utrata stabilności, bandytyzm, spisek wrogów Rosji. Ideologem „rewolucja” jest obecnie interpretowany jako proces zagrażający „jedności” rosyjskiego społeczeństwa. Zbudowanie zaś bądź utrzymanie tej jedności w celu uniknięcia przewrotu jest jednym z priorytetów rosyjskich władz.

W analizowanych wypowiedziach wspomniany ideologem (i pochodne) również występuje w negatywnych kontekstach, np.:

(39) Последние дни перед заявленным митингом революционер Навальный решил провести не в московской холодрыге, а на пляжах жаркой Испании (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2900337>).

(40) Разгул несанкционированных митингов довел страну до госпереворота и гражданской войны, а воруют на Украине все больше и больше. Да и сами революционеры теперь бесстыже красуются в украинском списке Forbes (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2873045>).

8. UŻYCIĘ LEKSEMÓW WYRAŻAJĄCYCH NEGATYWNY STOSUNEK DO ORGANIZATORÓW I UCZESTNIKÓW DEMONSTRACJI

W odniesieniu do organizatorów i uczestników antyrządowych akcji używano również takich leksemów i połączeń wyrazowych, które — jak sądzimy — mają służyć ich zdyskredytowaniu i które wyrażają lekceważący, a niekiedy wręcz pogardliwy stosunek do protestujących, np. odprzymiotnikowy rzeczownik *майданутый*, wyrażenia językowe oznaczające niedojrzałość, dziecinność (w wielkiej polityce wszak nie można traktować takich osób poważnie), zmiana liczby pojedynczej nazwiska na mnogą, wyrazy oznaczające osoby o niskim

statusie etycznym, wyrazy oznaczające osoby o ograniczonych możliwościach umysłowych itp., por.:

(42) «Майданутые» в Питере повели себя так же, как и в Москве, — в последний момент отказались от согласованной акции в Удельном парке и ломанулись на Марсово поле, где шел фестиваль «Служу России» (Дмитрий Киселёв, <https://www.vesti.ru/doc.html?id=2900337>).

(43) Вообще, желание быть замеченным — это такой очень тинейджерский, подростковый и довольно инфантильный подход к политической жизни (<https://pravdoiskatel77.livejournal.com/12396015.html>).

(44) Для справки — нигде, вот буквально нигде, где победили местные «навалынные», которые захватили власть в том числе с использованием антикоррупционных лозунгов, коррупции не стало меньше (<https://pravdoiskatel77.livejournal.com/12396015.html>).

(45) Ведь эти мерзкие подонки изгадили праздник людям с детьми! (Владимир Соловьёв, <https://radiovesti.ru/brand/60948/episode/1511586/>).

(46) Тут появляется толпа гопников, мажористых придурков, которым, видите ли, захотелось испортить москвичам праздник! (Владимир Соловьёв, <https://radiovesti.ru/brand/60948/episode/1511586/>).

WNIOSKI

Analiza wypowiedzi rosyjskich władz oraz przekazów kremlo-wskich mediów dotyczących antyrządowych demonstracji z 26 marca oraz 12 czerwca 2017 roku potwierdza, że dyskredytacja opozycji wewnętrznej oraz wszelkich innych samodzielnie myślących podmiotów życia społeczno-politycznego w Rosji, wynikająca — jak sądzimy — z lęku przed dokonaniem się tzw. kolorowej rewolucji w tym kraju jest jedną z podstaw najnowszego ideologicznego dyskursu rosyjskiej władzy. O wspomnianych demonstracjach w ogóle nie mówiono jako o przejawie obywatelskiej aktywności rosyjskiego społeczeństwa czy wyrazie jego niezadowolenia z poczynań władzy, ale jako o nielegalnych próbach zburzenia państwowego porządku zainicjowanych przez „piątą kolumnę”, tj. wewnętrznych wrogów Rosji, którzy dla swoich celów politycznych wciągnęli część społeczeństwa — ludzi nie do końca zdających sobie sprawę z tego, w czym biorą udział. Zgodnie z kremlo-wską narracją osoby, które uczestniczyły w protestach, wcale nie utożsamiają się z głoszonymi w ich trakcie hasłami, lecz padły ofiarą oszustwa ze strony organizatorów lub kierowały się względami zarobkowymi. Przeanalizowany materiał wpisuje się w intensywnie prowadzoną od 2012 roku dyskredytację przeciwników i krytyków

obecnej rosyjskiej władzy będącej z kolei jednym z podstawowych elementów ideologicznej ofensywy Kremla, której głównym celem jest naszym zdaniem zjednoczenie bądź utrzymanie jedności rosyjskiego społeczeństwa, a tym samym zapobieżenie przeprowadzeniu „kolorowej rewolucji” w Rosji.

Адам Яскульский

АНТИПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЕ АКЦИИ В РОССИИ
ГЛАЗАМИ РОССИЙСКИХ ВЛАСТЕЙ И КРЕМЛЁВСКИХ СМИ

Резюме

Целью настоящего исследования является представить основные положения нарратива российских властей и подчинённых им СМИ об антикоррупционных протестных акциях, проходивших в российских городах 26 марта и 12 июня 2017 г. Выделяются и анализируются языковые средства, употреблявшиеся для формирования образа упомянутых антикоррупционных протестов. Проанализированный материал представляет собой пример проводимой в последние годы в провластных российских СМИ сильной дискредитации противников и критиков нынешнего режима. Последняя, в свою очередь, является одним из основных компонентов идеологической кампании Кремля, главной целью которой, по нашему мнению, является сплочение российского населения и, следовательно, предотвращение „цветной революции” в России.

Adam Jaskólski

THE NARRATIVE OF THE RUSSIAN AUTHORITIES AND PRO-GOVERNMENT
MEDIA ABOUT ANTI-GOVERNMENT ACTIONS IN RUSSIA

Summary

The main aim of this paper is to present the basic assumptions of the Kremlin's narrative about anti-government actions that took place in Russia on 26th of March and 12th of June 2017. The author extracts and analyzes linguistic expressions which were regularly used in the statements of the Russian authorities and texts that were published in the Russian media in order to build the image of the internal opposition and its supporters as well as the demonstrations carried out by them. The analyzed material fits in the intensely conducted since 2012 discrediting of the opponents and critics of the current Russian authorities which in turn is one of the basic elements of the ideological offensive of the Kremlin whose main goal, according to the author, is to unite or maintain the unity of Russian society, thereby to prevent the “colour revolution” in Russia.